

PM 2004 RIV (Dnr 324-3453/2004)

Uppföljning av fritidsgårds-, kvartersgårds-, parkleks- och fältverksamhet i Stockholms stad 2003

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

Kulturnämndens redovisning av uppföljning av fritidsgårds-, kvartersgårds-, parkleks- samt fältverksamhet i Stockholms stad år 2003 lämnas utan erinran.

Föredragande borgarrådet Mirja Särkiniemi anför följande.

Bakgrund

Kulturnämnden har fått i uppdrag att från och med 2003 svara för uppföljning av den öppna fritidsverksamheten för barn och ungdomar. Redovisningen är en kvantitativ uppföljning av den verksamhet som bedrivs och utförs i egen regi och på entreprenad av stadsdelsnämnderna i Stockholms stad.

Kulturnämnden beslutade den 24 augusti 2004 att överlämna och återropa kulturförvaltningens tjänsteutlåtande som redovisning av uppdraget att genomföra uppföljning av stadens fritidsverksamhet 2003. Kulturnämnden har valt att vidga uppföljningen till att gälla även de öppna verksamheter för barn och unga som drivs på uppdrag av eller genom villkorat stöd från stadsdelsnämnderna. Nämnden har även redovisat tillgång till replokaler för unga.

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret konstaterar att resursmässigt har kostnaderna för redovisade verksamheter totalt ökat från år 2002 till år 2003. Av redovisningen framgår bl.a. att snittkostnaden per barn i åldersgruppen 7-19 år för fritidsverksamhet har ökat från 1 178 kr/år 2002 till 1 375 kr/år 2003, vilket motsvarar en ökning med ca 17%.

Mina synpunkter

Kommunfullmäktige har sedan mandatperioden inleddes givit tydliga politiska signaler att det är dags att stärka den öppna fritidsverksamheten, framför allt för åldrarna 13-19 år. Samtliga stadsdelar ska erbjuda ungdomar i Stockholm en icke kommersiell träffpunkt. I 2005 års budget har kulturnämnden fått i uppdrag att i ett särskilt ärende ta fram minimikrav och utforma ett nätverk för stadens träffpunkter. Vi ser behoven som finns inom den öppna fritidsverksamheten och därför tillförs det 9 mnkr för år 2005 för det fortsatta utvecklingsarbetet med stadens träffpunkter.

Under 2004 har kulturförvaltningen i rapportboken "Unga Stockholm" redovisat det inventeringsuppdrag av situationen för den öppna fritidsverksamheten som kommunfullmäktige givit. Skol- och kulturborgarrådet har själv under året besökt samtliga stadsdelar och sett en majoritet av de träffpunkter som finns; lyssnat och talat

med ungdomar, personal och föräldrar. Den sammantagna bilden visar att det finns brister inom området. Bl.a. finns det behov av metod- och kompetensutvecklingsinsatser för personalen inom verksamheterna. Några projekt finansierade av Kompetensfonden har startats under 2004, men det finns utrymme för fler.

Redovisningen för 2003 visar dock tydligt att vi nu vänt den negativa trenden med återkommande nedskärningar under tidigare mandatperioder inom den öppna fritidsverksamheten. Stadsledningskontoret konstaterar att snittkostnaden per barn i åldersgruppen 7-19 år för fritidsverksamhet har ökat från 1 178 kr/år 2002 till 1 375 kr/år 2003, vilket motsvarar en ökning med ca 17%. I en jämförelse mellan uppföljningen för den öppna fritidsverksamheten mellan 2002 (Dnr 324-43/2003) och 2003 ser vi att nettokostnaden för fritidsgårdar och kvartersgårdar i åldersgruppen 13-19 år har ökat från 78 mnkr till 84 mnkr vilket motsvarar en ökning om 8%.

Under innevarande år har tre nya fritidsgårdar öppnats och med nästa års nyöppning av LAVA med dubbelt så stora lokaler än tidigare och ett nytt ungdomsbibliotek på Medborgarplatsen erbjuder staden vid sidan av Fryshuset även viktiga centrala mötesplatser. Fortsättningsvis måste staden på ett bättre sätt utnyttja de egna resurserna för att stärka den öppna fritidsverksamheten. Verksamheter som Kulturskolan, stadsdelsbiblioteken, stadens kulturstöd, Ung08festivalen m.fl. ska samverka i utvecklingsarbetet med träffpunkterna och finnas med i det nätverk som kulturnämnden fått i uppdrag att utforma.

Det unga Stockholm av idag måste erbjuda möjligheter för alla ungdomar till en rik fritid på jämlika villkor med egna mötesplatser där man både kan "vara" och "göra", något som vi till skillnad från den tidigare majoriteten tar ansvar för.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

Kulturnämndens redovisning av uppföljning av fritidsgårds-, kvartersgårds-, parkleks- samt fältverksamhet i Stockholms stad år 2003 lämnas utan erinran.

Stockholm den 8 december 2004

MIRJA SÄRKINIEMI

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Sten Nordin* (m) enligt följande.

I valrörelsen lovade socialdemokraterna att var och en av stadens 132 stadsdelar skulle ha minst en icke-kommersiell mötesplats, dvs. fritidsgård eller "rockcafé", för ungdomar. Detta löfte har fortfarande inte uppfyllts.

Det finns ett behov av ett brett och blandat utbud av ungdoms- och fritidsverksamhet. Det är dock viktigt att påpeka att det inte innebär att det är just kommunala fritidsgårdar eller mötesplatser som är svaret. Barn och ungdomar är olika och har olika syn på vad de vill göra med sin fritid. Många frivilligorganisationer och engagerade idrottsledare föräldrar kan bidra. Precis som i förskolan, skolan och äldreomsorgen måste det finnas olika alternativ. Majoriteten visar i den här frågan ett uppifrånperspektiv, där man tror att alla problem löses av mer verksamhet i kommunal regi.

ÄRENDET

Kulturnämnden har fått i uppdrag att från och med 2003 svara för uppföljning av den öppna fritidsverksamheten för barn och ungdomar. Redovisningen är en kvantitativ uppföljning av den verksamhet som bedrivs och utförs i egen regi och på entreprenad av stadsdelsnämnderna i Stockholms stad.

Kulturnämnden beslutade den 24 augusti 2004 att överlämna och åberopa kulturförvaltningens tjänsteutlåtande som redovisning av uppdraget att genomföra uppföljning av stadens fritidsverksamhet 2003.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 10 augusti 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Redovisning av uppföljningsarbetet

De verksamhetsformer som omfattats av uppföljningen är fritidsgårdar, kvartersgårdar, parklekar och fältverksamhet som organiseras genom stadsdelsförvaltningarna eller på uppdrag av dessa.

Under senare år har verksamheter utvecklats för ungdomar i form av mötesplatser och träffpunkter. Ett exempel är ungdomscaféer i skolor kvällstid. Dessa nya verksamhetsformer drivs både av stadsdelsförvaltningar i egen regi och av entreprenörer, föreningar och hemgårdar på uppdrag och med stöd av stadsdelsnämnderna. De är viktiga mötesplatser för barn och ungdomar i staden. Kulturförvaltningen har valt att vidga uppföljningen till att, förutom de verksamheter som drivs i traditionell form i egen regi eller på entreprenad, omfatta även de träffpunkter/verksamheter som bedriver öppen verksamhet för barn och ungdomar på uppdrag eller genom villkorat stöd av stadsdelsnämnder. Detta för att ge en så komplett bild som möjligt av vilka resurser som avsätts för öppen verksamhet för ungdomar i Stockholms stad.

Förvaltningen har även valt att redovisa replokaler då dessa är viktiga i infrastrukturen för ungdomars möjligheter att utveckla sig och sina intressen. Kriteriet för replokaler har varit att de är lokaler avsedda för musikutövande och är ”öppna” i bemärkelsen att de är tillgängliga och bokningsbara för ungdomar.

Samtliga stadsdelsförvaltningar har lämnat svar både från central administration och från berörda verksamheter.

Fritidsgårdar

Fritidsgårdar är ingen enhetlig definition, det är ett samlat begrepp för öppen verksamhet som primärt vänder sig till tonåringar kvällstid. Sådan verksamhet kallas fritidsgård, ungdomsgård, ungdomscafé, mötesplats/träffpunkt och ungdomens hus. Det finns stora skillnader mellan hur stadsdelarna definierar fritidsgård. Begreppet används samlande för verksamheter som har öppet endast en kväll per vecka till de som har öppet alla kvällar.

Det finns i Stockholms stad ingen fastlagd miniminivå för öppettider, personaltäthet, personalens utbildning eller verksamhetsomfattning för att en verksamhet ska kunna benämnas fritidsgård.

Fram till 1996 gällde fritidsnämndens definition för fritidsgårdar att målgruppen skulle vara 13-18 år och öppettiderna helst ej färre än 25 timmar per vecka. Om denna definition skulle användas i denna uppföljning skulle endast 10 fritidsgårdar uppfylla dessa kriterier under 2003. Mellan 1996 och 2002 har vidare kriterier för begreppet fritidsgård använts. Kulturförvaltningen har valt att innefatta även hemgårdar och föreningar som bedriver öppen verksamhet för tonåringar kvällstid med villkorat stöd för detta i redovisningen.

Det finns 50 verksamheter i Stockholms stad som kulturförvaltningen bedömer passar in under begreppet fritidsgård enligt detta kriterium. Målgruppen är i huvudsak åldersgruppen 13-19 år och verksamheten är öppen till sin karaktär.

Fritidsgårdarnas öppethållande är till 71 procent förlagd till kvällstid efter kl. 17.00. Den verksamhet som bedrivs dagtid är ofta rastverksamhet, mellanstadieverksamhet eller omsorgsverksamhet. Av fritidsgårdarna drivs 34 procent i entreprenadform och 66 procent i egen regi.

Antalet fritidsgårdar har i sammanställningen ökat från 44 till 50 mellan år 2002 och 2003. Det är ingen faktisk ökning i antal. Ökningen beror till största delen på att kulturförvaltningen valt att redovisa de öppna mötesplatser/träffpunkter för tonåringar som drivs på uppdrag och med villkorat stöd från stadsdelsnämnderna under definitionen fritidsgård.

I kontakterna med stadsdelsförvaltningarna har det kommit fram att i flera stadsdelsområden är barn- och ungdomsverksamheterna endast öppna för barn och ungdomar från den egna stadsdelen, i vissa fall endast för besökare från närområdet, övriga avvisas. Det betyder att ungdomar ej kan besöka fritidsgårdar tillsammans med vänner bosatta i andra stadsdelar samt att ungdomars möjlighet att besöka fritidsverksamheter i andra delar av staden begränsas och därmed möjligheterna att möta och lära känna andra ungdomar. Anledningen till detta anges bland annat vara att verksamheterna endast är till för de barn och ungdomar som är bosatta inom den egna stadsdelen, samt resursbrist och svårigheter för personalen att hantera stora grupper av barn och ungdomar de ej känner.

Kvartersgårdar

Målgruppen för kvartersgårdar har traditionellt varit i första hand besökare 7-12 år. Under senare år kan en förskjutning i målgruppens ålder konstateras då flera av kvartersgårdarna i staden även erbjuder verksamhet för åldersgruppen 13-17 åringar. Även en förskjutning till ökat öppethållande kvällstid kan märkas. Mellan 2002 till 2003 har öppethållandet kvällstid efter kl. 17.00 ökat från 30 procent till 45 procent.

Under eftermiddagstid bedrivs på kvartersgårdarna ofta fritidsklubbsverksamhet för mellanstadiebarn. Av kvartersgårdarna drivs 22% i entreprenadform och 78% i egen regi.

Sedan 1996 har antalet kvartersgårdar minskat från 17 till 9 2003.

Parklekar

Parklekarna har i första hand erbjudit verksamhet och aktiviteter för yngre barn i förskoleålder. Numera prioriteras ofta åldersgruppen 7-12 år och därmed har metoder och arbetssätt förändrats. Många parklekar driver fritidsklubbar för mellanstadiebarn eftermiddagstid och erbjuder rastverksamhet för åldersgruppen 6-12 år då de ligger lokaliserade i skolans närområde. En del parklekar erbjuder även verksamhet för yngre tonåringar kvällstid. År 2003 var 90 procent av parklekarna öppna dagtid fram till kl. 17.00. Av parklekarna drivs 26 procent i entreprenadform och 74 procent i egen regi.

Från 1990 till 2003 minskade nettokostnaden för parkleksverksamhet med 57 procent i Stockholms stad, se tabell 36. Från 1996 till 2003 har antalet parklekar minskat från 70 till 52.

Fältverksamhet

Fältassistenter arbetar förebyggande och uppsökande bland barn och ungdomar företrädesvis i åldersgruppen 10-20 år. Definitionen på fältassistenter har varit oklar och varierande. Begrepp som har använts har bland annat varit "fritidsfältare", "socfältare" och fältförlagda socialsekreterare. Vi har i denna uppföljning valt att använda två definitioner, fältassistenter och fältförlagda socialsekreterare. Definitionen *fältassistenter* för de som har i uppdrag att arbeta uppsökande bland barn och ungdomar för att stimulera barn och ungdomar till positiv och stimulerande fritid. Det är dessa fältassistenter som redovisas som en resurs inom den öppna fritidsverksamheten för barn och ungdomar i denna uppföljning.

Mellan 1996 och 2003 har antalet fältassistenter minskat från 49 till 22. De fältförlagda socialsekreterarna uppgick 2003 till 23. Fältverksamheten i Stockholms stadsdelsförvaltningar har i hög grad förskjutits till att ha ett socialt perspektiv och att arbeta uppsökande inriktat mot barn och ungdom i riskzon som en del av socialtjänstens verksamhet i stadsdelarna.

Replokaler

Förvaltningen har även följt upp de replokaler för musik som upplåts för barn och ungdomar genom stadsdelsförvaltningarnas försorg. De replokaler som är ”öppna” i bemärkelsen att de är tillgängliga och bokningsbara för barn och ungdomar uppgick 2003 till 20. De är ofta lokaliserade till fritidsgårdar eller skolor. En replokal kan bestå av en eller flera bokningsbara rum.

Eftersom verksamheternas öppethållande varierar kraftigt över staden har kulturförvaltningen valt att även redovisa timmar öppen fritidsverksamhet fördelad på dag och kväll inom respektive verksamhetsområde per vecka för att få ett kvantitativt mått på den öppna verksamhetens omfattning i Stockholms stad. Se tabell 15-17.

Kostnader

Under drygt 20 år har det varit stora nedskärningar inom fritidsgårds- och kvartersgårdsverksamhet i staden. Sedan 1981 har nettokostnaden för kvarters- och fritidsgårdsverksamhet fram till 2003 minskat med 63 procent i Stockholms stad, se tabell 37. Mellan 2001 till 2003 har dock ett trendbrott skett. Kostnaden för fritids- och kvartersgårdar har ökat med 11,5 procent. Under samma period ökade konsumentprisindex med 4,1 procent.

En jämförelse mellan åren 1981, 1990 och 2003 av nettokostnaderna för fritidsgårdar och kvartersgårdar fördelad på åldersgruppen 13-19 år visar att nettokostnaden per individ kraftigt minskat. Från 5 395 kronor 1981 till 1 670 kronor 2003, se tabell 39.

Mellan åren 1990 till 2003 har den totala nettokostnaden för fritidsgårdar, kvartersgårdar, parklekar och fältassistenter minskat med 44 procent. Vid en jämförelse i ett kortare perspektiv, mellan 2001 och 2003, har det dock skett en ökning. Under perioden 2001 till 2003 har den totala nettokostnaden för fritidsverksamheten i staden ökat med drygt 10 procent.

I flera av tabellerna är det påfallande höga ökningarna mellan 2002 och 2003, det gäller bland annat årsöppethållande för verksamheter. En förklaring till detta är att redovisningen tidigare år ej varit fullständig.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 5 november 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontorets synpunkter

Idrottsnämnden har t.o.m. verksamhetsår 2002 haft i uppdrag att årligen följa upp vissa av stadsdelsnämndernas fritidsverksamheter. Det har varit fritidsgårds-, kvartersgårds-, parkleks- och fältverksamheterna. Ansvar för denna uppföljning har fr.o.m. år 2003 överförts till kulturnämnden som har utvecklat uppföljningen.

Stadsdelsnämnderna skall erbjuda barn och ungdomar någon form av icke-kommersiell träffpunkt. Vid utformningen av träffpunkter är det viktigt att man beaktar ungdomarnas önskemål om vad som behövs i stadsdelsnämnden.

Stadsledningskontoret anser att kulturnämndens redovisning för år 2003 till största delen är att betrakta som en kvantitativ uppföljning. Stadsledningskontoret kan konstatera att det framgår av redovisningen att stadsdelsnämndernas fritidsverksamheter för barn och ungdom varierar mycket såväl vad gäller utbud som resurser. Resursmässigt har kostnaderna för redovisade verksamheter totalt ökat från år 2002 till år 2003. Av tabellerna framgår bl.a. att snittkostnaden per barn i åldersgruppen 7-19 år för fritidsverksamhet har ökat från 1 178 kr år 2002 till 1 375 kr år 2003, en ökning på ca 17 %. Kostnadsökningarna mellan 2002 och 2003 har dock inte analyserats förutom en översiktlig fördelning på grupper av verksamheter.

Stadsledningskontoret föreslår att kulturnämndens redovisning av fritidsverksamheter för barn och unga år 2003 överlämnas till kommunstyrelsen för kännedom.

Bilageförteckning

Tabell 1-7 behandlar stadsdelsnämndernas öppna verksamheter till antal, driftformer och kostnader.

Tabell 8-11 visar nettokostnaden för stadsdelsnämndernas fritidsverksamheter 2001-2003.

Tabell 12-14 visar åröppethållandetimmar i stadsdelsnämnderna för fritidsgårdar, parklekar och kvartersgårdar.

Tabell 15-17 visar antalet öppethållandetimmar fördelat på dag- och kvällstid per vecka för år 2002 och 2003 vid fritidsgårdar, parklekar och kvartersgårdar.

Tabell 18-35 jämför antalet verksamheter inom respektive stadsdelsnämnd 1996, 2001, 2002 och 2003.

Tabell 36-39 innehåller jämförelse av nettokostnad för de i uppföljningen ingående verksamheterna år 1981, 1990 och 2003.